

บทคัดย่อ

โครงการ ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาพญาบังสาโดยชุมชนมีส่วนร่วม ต.ควนโพธิ์ อ.เมือง จ.สตูล สัญญาเลขที่ RDG51S0011 เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือน 1 เมษายน 2551 ถึง 30 กันยายน 2553 รวมระยะเวลา 2 ปี 6 เดือน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ,รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาพญาบังสา, จิตจำกัการรองรับของนักท่องเที่ยวชุมชน, ผลกระทบความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนก่อนและหลังการเปิดการท่องเที่ยว, และหาแนวทางการป้องกันการเกิดปัญหาขยะ หรือแนวทางการจัดการขยะ, เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและป่า, เป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติและวิถีชีวิต โดยมีวิธีการดำเนินงาน 6 วิธี คือ จัดประชุมเวที, ศึกษาข้อมูล/สำรวจ ,สรุป/วิเคราะห์ข้อมูล,ประชาสัมพันธ์, ทดลอง และศึกษาฐาน

จากการดำเนินงานตามโครงการวิจัยที่ผ่านมา ทำให้ได้ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาพญาบังสา มีการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่เนื่องด้วยการจัดการท่องเที่ยวต้องมีการรับนักท่องเที่ยวเข้าพัก ซึ่งสถานที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่เขาพญาบังสายังมีไม่พอที่จะรองรับได้ จึงได้มีการปรึกษาหารือในทีมวิจัย ซึ่งนำมาสู่การสร้างรีสอร์ตชุมชน โดยนักวิจัยในทีมได้เสนอให้ใช้พื้นที่ของตน ที่เป็นสวนปาล์มเพื่อสร้างรีสอร์ตชุมชนเขาพระบังสา ส่วนงบประมาณในการจัดการสร้างรีสอร์ตทใช้วิธีการลงหุ้นกันภายในชุมชน ซึ่งแต่ละคนจะถือหุ้นไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความสมัครใจ และเปิดโอกาสให้ผู้ที่ถือหุ้นมีส่วนในการจัดการรีสอร์ต

หลังจากที่ได้มีการสร้างรีสอร์ตชุมชนเขาพญาบังสา ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยว คณะศึกษาดูงาน และกลุ่มที่ต้องการใช้สถานที่เพื่อจัดอบรม เข้ามาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นรีสอร์ตก็ยังเป็นจุดศูนย์กลางสำหรับคนในชุมชน เป็นพื้นที่พูดคุย ปรึกษาหารือในเรื่องอื่นๆ และเมื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาพระยาบังสาได้มีการขยายตัวมากขึ้น จึงได้มีการเชื่อมโยงหน่วยงานเพื่อเข้ามาสนับสนุนในด้านที่ยังไม่พร้อมในการจัดการท่องเที่ยว เช่น หน่วยงานชลประทาน ได้มีการส่งเสริมในเรื่องของการจัดการน้ำ ,สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล ได้จัดให้มีสภาวัฒนธรรมในพื้นที่ เพื่ออนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ,สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ได้ส่งเสริมและช่วยทำความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากงานวิจัยดังกล่าว ทีมวิจัยได้พบองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำนาชีวภาพ เช่น การโลกบดต่อซังเพื่อลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมี ,ผู้การเพิ่มผลผลิตข้าว ,การกำจัดหอยเชอร์รี่ที่เป็นศัตรูข้าว โดยนำมาหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพ และใช้ในการกำจัดศัตรูพืช เป็นการลดการใช้สารเคมีซึ่งส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำ สิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการที่มีการลดใช้สารเคมี ส่งผลให้ทรัพยากรสัตว์น้ำได้เริ่มเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ เช่น กุ้งนา หอยโข่งนา และปลาน้ำจืด ทรัพยากรสัตว์น้ำจำพวกนี้ยังสามารถนำมาแปรรูปเป็นอาหารชนิดต่าง ๆ รวมถึง ปลาพอง ปลาแห้ง การประกอบอาหารจากกุ้งนา ยำกุ้งนา ข้าวเหนียวกุ้ง โดยการแปรรูปนี้จะเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนด้วย

องค์ความรู้ข้างต้น สอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่วิจัย คือ การเสื่อมสภาพของดิน ศัตรูพืชเพิ่ม ทำให้สารเคมีฆ่าแมลงเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เพราะชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่เร่งรีบ ต้องการความสะดวกสบาย จึงไม่คำนึงถึงคุณค่าของข้าวมากนัก และยังไม่คำนึงถึงโทษที่เกิดกับร่างกาย ประกอบกับการทำนาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนรูปแบบจากอดีตเป็นอย่างมาก

ดังนั้นเมื่อได้ค้นพบเรื่องดังกล่าว จึงได้มีการพูดคุยในทีมวิจัย ซึ่งได้พบว่า พื้นที่นาเขาพระยาบังสามีปริมาณมากที่สุด ในอำเภอเมืองสตูล และได้สังเกตเห็นคุณค่าของข้าวต่อสุขภาพ อันเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ยังคงอยู่ด้วยวิธีการทำนาที่ปลอดสารเคมี จึงได้มีการคิดทำโครงการวิจัยในเรื่องการพัฒนารูปแบบการทำนาอินทรีย์ ของชุมชนเขาพระยาบังสามต่อ เพื่อที่จะศึกษาองค์ความรู้ ตั้งแต่ประวัติ วิธีชีวิตการทำนา กระบวนการ เทคนิคแนวทางแก้ปัญหา และการดูแลรักษาอินทรีย์ ที่จะนำความรู้การทำนาของคนในสมัยก่อน ตลอดจนความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ ทั้งการทำนา และผลิตภัณฑ์ เพื่อที่จะเป็นรูปแบบการทำนาของควนโพธิ์ อันเป็นการลดต้นทุนการผลิต จากการลดใช้สารเคมีต่างๆ การสร้างสุขภาพที่ดีจากการบริโภคข้าว และยังเป็นการนำองค์ความรู้พัฒนาสู่การท่องเที่ยวชุมชนเขาพระยาบังสามในอนาคต.